

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) NUTARTIS

2023 m. vasario 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnis – Imigracijos politika – Neteisėtai šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimas – Direktyva 2008/115/EB – 5 straipsnio a ir b punktai – Sprendimas grąžinti trečiosios šalies pilietį – Nepilnametis trečiosios šalies pilietis, grąžinimo atveju atskirtas nuo tėvų – Vaiko interesai – Teisė į pagarbą šeimos gyvenimui“

Byloje C-484/22

dėl *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija) 2022 m. birželio 8 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. liepos 20 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Bundesrepublik Deutschland

prieš

GS, atstovaujamą tėvų,

dalyvaujant

Vertreter des Bundesinteress beim Bundesverwaltungsgericht,

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas M. Safjan (pranešėjas), teisėjai N. Jääskinen ir M. Gavalec,

generalinis advokatas A. Rantos,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į išklausius generalinį advokatą priimtą sprendimą išspręsti bylą motyvuota nutartimi pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį,

priima šią

* Proceso kalba: vokiečių.

Nutartį

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98) 5 straipsnio a ir b punktų išaiškavimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Bundesrepublik Deutschland* (Vokietijos Federacinė Respublika) ir nepilnamečio vaiko GS, atstovaujamo tėvų, ginčą dėl, be kita ko, *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba, Vokietija, toliau – tarnyba) priimto nurodymo šiam vaikui išvykti iš šalies, antraip jis bus išsiųstas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsnyje „Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“ nustatyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas.“

- 4 Chartijos 24 straipsnyje „Vaiko teisės“ nurodyta:

„<...>

2. Visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovojamasi vaiko interesais.

3. Kiekvienas vaikas turi teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.“

Direktyva 2008/115

- 5 Vadovaujantis Direktyvos 2008/115 2 straipsnio 1 dalimi, ši direktyva taikoma trečiųjų šalių piliečiams, neteisėtai esantiems valstybės narės teritorijoje.
- 6 Šios direktyvos 3 straipsnyje „Sąvokų apibrėžtys“ nustatyta:

„1) „trečiosios šalies pilietis“ – asmuo, kuris nėra [Europos] Sąjungos pilietis, kaip apibrėžta [ESS9 straipsnyje], ir kuris nėra asmuo, besinaudojantis Bendrijos laisvo judėjimo teise, kaip apibrėžta [2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1) 2 straipsnio 5 [punkte];

2) „neteisėtas buvimas“ – trečiosios šalies piliečio, kuris, neatitinka arba nebeatitinka Šengeno sienų kodekso 5 straipsnyje nustatytų atvykimo sąlygų ar kitų atvykimo, buvimo ar gyvenimo toje valstybėje narėje sąlygų, buvimas valstybės narės teritorijoje;

- 3) „grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grąžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grąžti arba priverstinai – į:
- asmens kilmės šalį, arba
 - tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus ar kitas nuostatas, arba
 - kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grąžti ir į kurią jis būtų priimtas;
- 4) „sprendimas grąžinti“ – administracinis ar teismo sprendimas ar aktas, kuriuo konstatuojama arba paskelbiama, kad trečiosios šalies piliečio buvimas yra neteisėtas, ir nustatoma ar nurodoma prievolė grąžti;
- 5) „išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grąžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės;
- <...>
- 8) „savanoriškas išvykimas“ – prievolės grąžti įvykdymas per sprendime grąžinti tam tikslui nustatytą laikotarpį;
- <...>“
- 7 Šios direktyvos 5 straipsnyje „Negrąžinimas, vaiko interesai, šeimos gyvenimas ir sveikatos būklė“ nustatyta:
- „Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, tinkamai atsižvelgia į:
- a) vaiko interesus,
 - b) šeimos gyvenimą,
 - c) atitinkamo trečiosios šalies piliečio sveikatos būklę,
- ir laikosi negrąžinimo principo.“

Vokietijos teisė

Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymas

- 8 2004 m. liepos 30 d. *Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet* (Užsieniečių apsigyvenimo, įsidarbinimo ir integracijos federalinėje teritorijoje įstatymas) (*BGBI.* 2004 I, p. 1950), pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos (*BGBI.* 2017 I, p. 2780) (toliau – Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymas), 59 straipsnyje „Nurodymas išvykti iš šalies, kurio nesilaikant gresia išsiuntimas“ nustatyta:
- „1. Prieš išsiunčiant iš šalies turi būti priimtas nurodymas išvykti, o jame nustatytas pagrįstas laikotarpis savanoriškai išvykti, trunkantis nuo septynių iki 30 dienų. <...>

2. Nurodyme išvykti iš šalies, kurio nesilaikant gresia išsiuntimas, nurodoma valstybė, į kurią užsienietis bus išsiųstas, ir patikslinama, kad jis gali būti išsiųstas ir į kitą valstybę, į kurios teritoriją jam leidžiama atvykti arba kuri privalo jį priimti. <...>
 3. Kliūčių, trukdančių išsiųsti asmenį, ar priežasčių sustabdyti išsiuntimo vykdymą buvimas nekliaudo priimti nurodymo išvykti iš šalies. <...>
 4. Kai nurodymas išvykti iš šalies tampa galutinis, į aplinkybes, kurios trukdo išsiųsti asmenį į [šiam nurodyme] nurodytą valstybę ir kurios atsirado iki to laiko, kai [šis nurodymas] tapo galutinis, neatsižvelgiama paskesniuose užsieniečių reikalų tarnybos sprendimuose išsiųsti ar sustabdyti išsiuntimo vykdymą; į kitas užsieniečio nurodytas aplinkybes, kliudančias išsiųsti jį į šią valstybę, galima neatsižvelgti. Lieka taikytinos nuostatos, pagal kurias užsieniečiui leidžiama remtis pirmame sakinyje nurodytomis aplinkybėmis, teisme pareiškiant ieškinį dėl esmės arba pateikiant laikinųjų apsaugos priemonių prašymą pagal *Verwaltungsgerichtsordnung* (Administracinių bylų teisenos kodeksas).“
- 9 Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymo 60a straipsnio „Laikinas išsiuntimo iš šalies sustabdymas“ 2–5 dalyse numatyta:
- „2. Užsieniečio išsiuntimas sustabdomas tol, kol dėl faktinių ir teisinių priežasčių šis išsiuntimas neįmanomas, ir jam neišduodama jokios leidimo laikinai gyventi šalyje kortelės. <...>
- <...>
3. Užsieniečio išsiuntimo sustabdymas neturi įtakos jo įpareigojimui išvykti iš šalies.
 4. Užsieniečiui išduodamas liudijimas, kad jo išsiuntimas yra atidėtas.
 5. Išsiuntimas atidedamas iki tos dienos, kai užsienietis išvyksta iš šalies teritorijos. <...>“

Įstatymas dėl teisės į prieglobstį

- 10 *Asylgesetz* (Prieglobsčio įstatymas) (*BGBL*. 2008 I, p. 1798), pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos (*BGBL*. 2013 I, p. 3474), 34 straipsnyje numatyta:
- „1. Pagal [Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymo] 59 straipsnį ir 60 straipsnio 10 dalį rašytinis nurodymas išvykti iš šalies priimamas šiais atvejais:
- 1) užsienietis nepripažįstamas turinčiu teise į prieglobstį;
 - 2) užsieniečiui nesuteikiama pabėgėlio statuso;
 - 2a) užsieniečiui nesuteikiama papildomos apsaugos;
 - 3) neįvykdytos [Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymo] 60 straipsnio 5 ir 7 dalyse nustatytos sąlygos arba išsiuntimas iš šalies išimties tvarka leidžiamas, nepaisant to, kad įvykdytos [Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymo] 60 straipsnio 7 dalies pirmame sakinyje nustatytos sąlygos; ir
 - 4) užsienietis neturi leidimo gyventi šalyje.

Prieš priimant nurodymą išsiųsti iš šalies, užsieniečio išklaudyti nebūtina. Be to, Užsieniečių reikalų tarnyba išlieka kompetentinga priimti sprendimus pagal [Užsieniečių gyvenimo šalyje įstatymo] 59 straipsnio 1 dalies ketvirtą sakinį ir 6 dalį.

2. Įsakymas išvykti iš šalies turi būti pridėtas prie sprendimo dėl prieglobsčio prašymo. <...>“

Administracinių bylų teisenos kodeksas

- 11 Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos Administracinių bylų teisenos kodekso 123 straipsnyje bendrai numatyta, kad suinteresuotojo asmens prašymu ir neatsižvelgdami į tai, ar pareikštas ieškinys dėl esmės, teismai gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 12 Pareiškėjas pagrindinėje byloje, gimęs 2018 m. gruodžio mėn. Vokietijoje, yra Nigerijos Federalinės Respublikos pilietis, kaip ir jo tėvai, broliai ir seserys.
- 13 Atitinkamai 2017 m. kovo mėn. ir 2018 m. kovo mėn. sprendimuose tarnyba konstatavo, kad pareiškėjo pagrindinėje byloje tėvas ir viena iš jo seserų, gimusi 2014 m., negali būti išsiųsti į Nigeriją. Šiuo klausimu ji nusprendė, kad nacionalinės teisės normose numatytos draudimo išsiųsti sąlygos šios šalies atveju yra įvykdytos, nes, jeigu būtų išsiųstas į šią šalį, pareiškėjo pagrindinėje byloje tėvas negalėtų vykdyti išlaikymo prievolių savo tėvams, žmonai ir vaikams. 2018 m. vasario ir balandžio mėn. sprendimais kompetentinga institucija pareiškėjo pagrindinėje byloje tėvui ir jo seseriai išdavė leidimą gyventi šalyje dėl humanitarinių priežasčių, kaip numatyta draudimą išsiųsti iš šalies reglamentuojančiose nacionalinės teisės normose.
- 14 O pareiškėjo pagrindinėje byloje motinos ir kitos sesers, gimusios 2016 m., prieglobsčio prašymai buvo atmesti kaip akivaizdžiai nepagrįsti. Vis dėlto joms leista likti Vokietijoje.
- 15 2019 m. birželio 13 d. sprendimu tarnyba, pirma, atmetė pareiškėjo pagrindinėje byloje prašymą suteikti jam pabėgėlio statusą, prieglobstį ar papildomą apsaugą, ir, antra, nurodė išvykti iš šalies, antraip jis bus išsiųstas į Nigeriją, ir nustatė 30 dienų savanoriško išvykimo laikotarpį (toliau – nurodymas išvykti iš šalies).
- 16 Gavęs skundą dėl šio sprendimo *Verwaltungsgericht* (administracinis teismas, Vokietija) 2021 m. birželio 7 d. sprendimu atmetė daugumą pareiškėjo pagrindinėje byloje reikalavimų. Vis dėlto jis panaikino nurodymą išvykti iš šalies, motyvuodamas tuo, kad pareiškėjo pagrindinėje byloje išsiuntimas iš šalies prieštarautų tiek Vokietijos konstitucijoje, tiek 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje įtvirtintai teisei į privatų ir šeimos gyvenimą, nes nustatytas draudimas išsiųsti jo tėvą ir vieną iš seserų, todėl negalima reikalauti, kad pareiškėjas pagrindinėje byloje būtų atskirtas nuo savo tėvo.
- 17 Dėl *Verwaltungsgericht* (administracinis teismas) sprendimo, kiek juo panaikintas nurodymas išvykti iš šalies, Vokietijos Federacinė Respublika pateikė kasacinį skundą tik teisės klausimais *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 18 Grįsdama savo kasacinį skundą Vokietijos Federacinė Respublika iš esmės teigia, kad į asmens išsiuntimui iš šalies prieštaraujancius pagrindus ir pagrindus, susijusius su vaiko interesais ir šeimos gyvenimu, nurodytus Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktuose, neturi būti atsižvelgiama vykstant tarnybos kompetencijai priskiriamai procedūrai, per kurią priimamas nurodymas išvykti iš šalies. Jos teigimu, į tokius pagrindus galima atsižvelgti tik per atskirą paskesnę išsiuntimo vykdymo procedūrą, kurią įgyvendina kitos institucijos, t. y. regioninės užsieniečių reikalų tarnybos.
- 19 Šiomis aplinkybėmis *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktai turi būti aiškinami taip, kad pagal šį straipsnį sprendimas grąžinti nepilnametį trečiosios šalies pilietį, priimtas tuo pačiu metu, kai atmetamas jo tarptautinės apsaugos prašymas ir nustatomas 30 dienų išvykimo laikotarpis nuo tada, kai sprendimas tampa galutinis, be jokių išimčių yra neteisėtas, jei dėl teisiųjų priežasčių neribotam laikui nė vienas iš tėvų negali būti grąžintas į Direktyvos 2008/115 3 straipsnio 3 punkte nurodytą šalį ir dėl to taip pat negalima pagrįstai reikalauti, kad nepilnametis išvyktų iš valstybės narės dėl savo saugotino šeimos gyvenimo (Chartijos 7 straipsnis ir 24 straipsnio 2 dalis, [Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos] 8 straipsnis), ar pakanka, kad į vaiko interesus ir šeimos gyvenimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktus, būtų atsižvelgiama remiantis nacionalinės teisės aktais po sprendimo grąžinti priėmimo sustabdant išsiuntimą?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 20 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnį, jeigu atsakymą į klausimą galima aiškiai nustatyti iš jurisprudencijos arba jeigu atsakymas į prejudicinį klausimą nekelia jokių pagrįstų abejonių, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklausęs generalinį advokatą, bet kada gali nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi.
- 21 Ši nuostata taikytina nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 22 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos reikalaujama, kad vaiko interesai ir jo šeimos gyvenimas būtų saugomi vykstant procedūrai, per kurią priimamas sprendimas grąžinti nepilnametį, o gal pakanka to, kad šis asmuo galėtų veiksmingai remtis šiais dviem saugomais interesais per paskesnę tokio sprendimo grąžinti priverstinio vykdymo procedūrą, siekdamas, kad prireikus išsiuntimo vykdymas būtų sustabdytas.
- 23 Šiuo klausimu primintina, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 2008/115 5 straipsniu siekiamą tikslą užtikrinti kelių pagrindinių teisių, įskaitant pagrindines vaiko teises, įtvirtintas Chartijos 24 straipsnyje, paisymą vykdant šioje direktyvoje nustatytą grąžinimo procedūrą, šis straipsnis negali būti aiškinamas siaurai (2021 m. kovo 11 d. Sprendimo *État belge (Vieno iš nepilnamečio tėvų grąžinimas)*, C-112/20, EU:C:2021:197, 35 punktas).
- 24 Taigi pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a punktą ir Chartijos 24 straipsnio 2 dalį reikalaujama apsaugoti vaiko interesus visuose procedūros etapuose (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nelydimo nepilnamečio grąžinimas)*, C-441/19, EU:C:2021:9, 54 punktą), o pagal šios direktyvos 5 straipsnio b punktą

valstybės narės taip pat privalo tinkamai atsižvelgti į šeimos gyvenimą (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 11 d. Sprendimo *État belge (Vieno iš nepilnamečio tėvų grąžinimas)*, C-112/20, EU:C:2021:197, 41 punktą).

- 25 Taigi pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnį valstybei narei draudžiama priimti sprendimą grąžinti neatsižvelgiant į reikšmingas atitinkamo trečiosios šalies piliečio šeimos gyvenimo aplinkybes, kuriomis jis rėmėsi siekdamas, kad tokio sprendimo nebūtų priimta (2018 m. gegužės 8 d. Sprendimo *K. A. ir kt. (Šeimos susijungimas Belgijoje)*, C-82/16, EU:C:2018:308, 104 punktą).
- 26 Konkrečiau kalbant, prieš priimdama sprendimą grąžinti nepilnametį atitinkama valstybė narė turi bendrai ir išsamiai įvertinti šio nepilnamečio situaciją, tinkamai atsižvelgdama į vaiko interesus (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Nelydimo nepilnamečio grąžinimas)*, C-441/19, EU:C:2021:9, 60 punktą).
- 27 Taigi pagal Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktus draudžiama nacionalinių teismų jurisprudencija, pagal kurią, priimant nurodymą išvykti iš šalies, kurio neįvykdžius gresia išsiuntimas, pareigos atsižvelgti į vaiko interesus ir vaiko šeimos gyvenimą turi būti laikomasi, kol nevykdomas išsiuntimas.
- 28 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2008/115 5 straipsnio a ir b punktai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos reikalaujama, kad vaiko interesai ir jo šeimos gyvenimas būtų saugomi vykstant procedūrai, per kurią priimamas sprendimas grąžinti nepilnametį, ir nepakanka to, kad tas asmuo galėtų veiksmingai remtis šiais dviem saugomais interesais per paskesnę tokio sprendimo grąžinti priverstinio vykdymo procedūrą, siekdamas, kad prireikus išsiuntimo vykdymas būtų sustabdytas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 29 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse 5 straipsnio a ir b punktai

turi būti aiškinami taip, kad

pagal juos reikalaujama, kad vaiko interesai ir jo šeimos gyvenimas būtų saugomi vykstant procedūrai, per kurią priimamas sprendimas grąžinti nepilnametį, ir nepakanka to, kad šis asmuo galėtų veiksmingai remtis šiais dviem saugomais interesais per paskesnę tokio sprendimo grąžinti priverstinio vykdymo procedūrą, siekdamas, kad prireikus išsiuntimo vykdymas būtų sustabdytas.

Parašai.